

VẬN DỤNG LÝ THUYẾT HỌC TẬP CỦA J.PIAGET ĐỂ LỰA CHỌN PHƯƠNG PHÁP DẠY HỌC TRONG ĐÀO TẠO GIÁO VIÊN

• TS. PHAN THỊ HỒNG VINH

Trường Đại học Sư phạm Hà Nội

Việt Nam đang mở cửa nền kinh tế và mở rộng quan hệ hợp tác quốc tế trong mọi lĩnh vực. Quá trình hội nhập quốc tế và sự phát triển nhanh chóng của khoa học, kĩ thuật và công nghệ yêu cầu hệ thống giáo dục phải hỗ trợ quá trình học tập liên tục của mọi người. Tiêu điểm của quá trình dạy học chuyển dịch từ việc dạy sang việc học. Sự thay đổi này trong quá trình dạy học đòi hỏi phải thay đổi cách lựa chọn và sử dụng phương pháp dạy học trong đào tạo giáo viên. Vấn đề lựa chọn và sử dụng phương pháp dạy học phải xuất phát từ bản chất của việc học và phong cách học tập của học viên.

Vậy học tập là gì? Nhìn chung mọi người đều cho rằng học tập là quá trình chuyển đổi kinh nghiệm thành tri thức. Có nhiều cách hiểu khác nhau về sự chuyển đổi này. Theo Jean Piaget, với người lớn sự chuyển đổi này diễn ra theo hai hình thức:

* Khi người học gặp phải các ý tưởng, kĩ năng và sự kiện mới, phù hợp với mô hình tư duy hiện có, những thứ này được đồng hoá (assimilate).

* Khi người học gặp các ý tưởng, kĩ năng và sự kiện mới, không phù hợp với mô hình tư duy hiện có, họ sẽ phải phủ nhận hoặc bác bỏ chúng, hoặc phải thay đổi các cấu trúc tư duy để điều chỉnh (accommodate) các kinh nghiệm mới không phù hợp với kiến thức trước đó. Như vậy người lớn học tập bằng cách liên hệ cái mới với các cấu trúc kinh nghiệm có sẵn.

Cần cân đối hai hình thức học tập này vì điều chỉnh hình thức học tập sẽ giúp người học hình thành năng lực, nhưng có thể làm cho họ căng thẳng do phải giải quyết những khó khăn trong học tập. Như vậy, theo J.Piaget thì:

- Việc học có thể diễn ra theo cách đồng hoá, tăng cường các cấu trúc tư duy có sẵn, hoặc theo cách điều chỉnh, dẫn đến việc tái cấu trúc tư duy.

- Học tập là một quá trình tích cực, trong đó học viên liên tục mở rộng hoặc thay đổi các cấu trúc kinh nghiệm.

- Mỗi học viên có một tập hợp cấu trúc tư duy riêng, dựa trên các kinh nghiệm họ đã có và dựa trên cách thức họ thiết lập tri thức để phản

ánh những kinh nghiệm mới và do vậy mỗi người có cách thức học tập riêng.

David Kolb dựa trên công trình nghiên cứu của Piaget hình thành mô hình chu trình học tập. Chu trình này mô tả những gì sẽ diễn ra liên tục khi việc học được tiến hành. Quá trình chuyển hoá kinh nghiệm thành tri thức diễn ra theo 4 giai đoạn:

1. Tổ chức cho người học được trải nghiệm là giai đoạn đầu tiên, trong đó cá nhân, nhóm hoặc tập thể người học chỉ đơn thuần thực hiện nhiệm vụ được giao.

2. Giai đoạn quan sát phản ánh là quá trình xem xét lại những gì đã làm và trải qua.

3. Giai đoạn trừu tượng hoá liên quan đến việc lí giải các sự kiện và kiểu mối quan hệ của chúng.

Ở giai đoạn này người học dựa trên lí thuyết quan điểm, giá trị đã có để diễn giải vấn đề, hình thành lí thuyết, quan điểm, giá trị mới.

4. Giai đoạn thử nghiệm tích cực là giai đoạn người học sử dụng hiểu biết mới để dự đoán về những gì có thể và sẽ diễn ra, xác định những hành động nào cần phải thực hiện trong khi tiến hành công việc.

Chu trình học tập có thể bắt đầu từ bất cứ điểm nào trong 4 giai đoạn và nó có hình xoáy ốc. Theo Kolb việc học tập bao gồm hai chiều kích nhau:

* Một chiều kích thẳng đứng xảy ra quá trình lĩnh hội bằng việc liên kết các kinh nghiệm cụ thể và các khái niệm.

* Một chiều kích ngang, trong đó xảy ra sự chuyển đổi của người học bằng việc kết hợp các quan sát phản ánh và sử dụng chúng một cách sáng tạo trong thực nghiệm.

Kolb cũng phát hiện ra rằng người ta có các cách thức học tập khác nhau:

- Tri thức phân kì được hình thành thông qua quan sát phản ánh trực quan các kinh nghiệm cụ thể và được xác định bằng sự sáng tạo và sự đa dạng. Người có tri thức phân kì có trí tưởng tượng phong phú, có nhiều xúc cảm và thiên hướng xã hội, có khả năng nhìn nhận tình huống từ nhiều quan điểm khác nhau.

- Tri thức đồng hoá được tạo ra từ việc liên kết các quan sát với sự trừu tượng hoá. Theo hình thức này, tri thức thường được lĩnh hội bằng việc kết hợp nội dung phản ánh vào trong cấu trúc tư duy sẵn có. Người học theo cách này thường đặt ưu tiên cho các ý tưởng mang tính lí thuyết. Lấy lí thuyết hướng dẫn lập kế hoạch hành động.

- Tri thức hội tụ được hình thành bằng việc sử dụng các khái niệm chung cho việc thử nghiệm tích cực với trọng tâm, tập trung vào việc đạt được những đầu ra và những đầu vào đã có. Người hội tụ thường có đặc điểm ưu tiên việc ứng dụng các ý tưởng thực tế vào định hướng giải quyết vấn đề.

- Tri thức điều chỉnh được tạo ra bằng việc sử dụng các kinh nghiệm cụ thể để cho việc thực nghiệm tích cực mà không thông qua các giai đoạn phản ánh và trừu tượng hoá.

Người điều chỉnh chủ yếu học thông qua quá trình thử sai và sửa, có xu hướng chấp nhận rủi ro và ưu tiên việc thực thi các kế hoạch và các thử nghiệm.

mỗi giai đoạn trong chu trình học tập, nên cần nhắc các phương pháp dạy học dưới đây:

1. *Giai đoạn kinh nghiệm cụ thể*: Việc giao bài tập, bài tập thực hành, phương pháp đóng vai, tổ chức cho người học quan sát... sẽ giúp người học lĩnh hội những kinh nghiệm cụ thể, cảm tính.

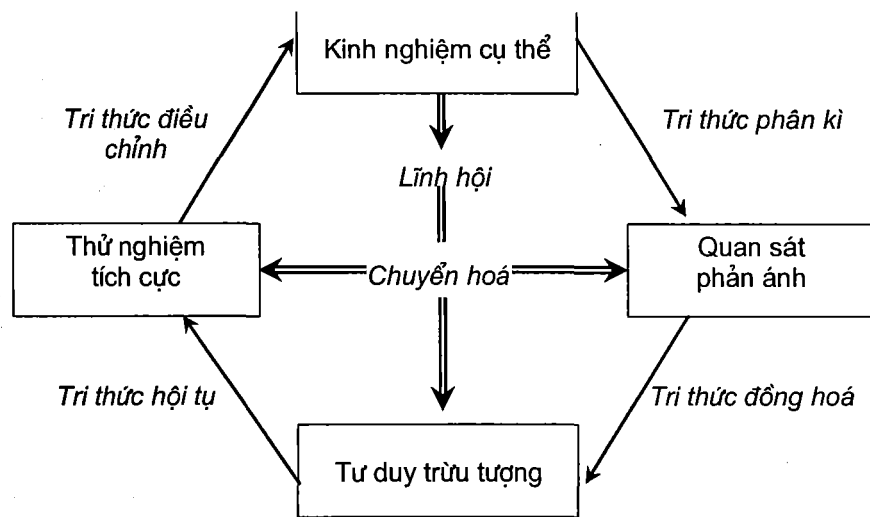
2. *Giai đoạn quan sát phản ánh*: Nên sử dụng phương pháp vấn đáp, thảo luận nhóm, nêu và giải quyết vấn đề, động não... sẽ giúp người học phân tích, so sánh, đánh giá những kinh nghiệm đã có.

3. *Giai đoạn trừu tượng*: Nên sử dụng phương pháp thuyết trình, cho người học thuyết trình nghiên cứu tài liệu hoặc viết tóm tắt, kết luận để đi đến những kiến thức khoa học trừu tượng.

4. *Giai đoạn thử nghiệm tích cực*: Giảng viên có thể lựa chọn các phương pháp dạy học như: Bài tập thực hành; bài tập lớn; dự án; xây dựng kế hoạch hành động... Những phương pháp này giúp học viên áp dụng kiến thức một cách sáng tạo, cải tạo thực tiễn.

Kết luận: Dựa vào lí thuyết học tập của

J.Piaget được phát triển bởi D.Kolb sẽ tạo điều kiện cho giảng viên lựa chọn và sử dụng phương pháp dạy học, giúp người học nắm được phương pháp thu thập kinh nghiệm cảm tính, xử lí thông tin đã thu thập được, phân tích thông tin để đi đến khái quát lí luận và áp dụng chúng trong hoạt động thực tiễn. Học viên nắm được phương pháp học tập, làm việc tích cực và hứng thú, do đó nâng cao chất lượng dạy học.

Chu trình và cách thức học tập của Kolb

Như vậy, theo Kolb:

- Học tập là sự chuyển hoá kinh nghiệm thành những tri thức, nó diễn ra trong một chu trình học tập.

- Mỗi người học tập theo những cách thức khác nhau trong chu trình học tập và có 4 hình thức học tập chính.

Khi tổ chức hoạt động học tập, giảng viên phải biết lựa chọn phương pháp dạy học, giúp người học thực hiện 4 giai đoạn trong chu trình học tập để đạt chất lượng dạy học tốt nhất. Nếu giảng viên nắm vững các phong cách học tập khác nhau của từng học viên, họ sẽ lựa chọn được phương pháp dạy học phù hợp, gây hứng thú và xúc cảm tích cực trong dạy học. Đối với

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Jean Piaget, *Tâm lí học và Giáo dục học*, NXB Giáo dục, 1999.
2. Jean Piaget, B.Inhelder, Vĩnh Bang, *Tâm lí học trẻ em và ứng dụng tâm lí học Piaget vào trường học*, NXB Đại học Quốc gia Hà Nội, 2000.
3. Dự án DANIDA-NAPa, *Cẩm nang đào tạo giảng viên cho giảng viên khung*, 2005.

SUMMARY

The selection and usage of training methods based on a thoroughly knowledge on the natures of studying, features and studying styles of trainees would help trainers to improve the interest and activeness of trainees in studying, thus improve the quality of training.